

GEORAFIK FANLARNI O‘QITISHNING INNOVATSION USULLARINI TAHLIL QILISH

Ravshanova Umida Baxriddinovna - Nizomiy nomidagi O‘zMPU Boshlang‘ich ta‘lim pedagogikasi kafedrasida katta o‘qituvchisi.

Аннотация: Mazkur maqolada geografik fanlarni o‘qitishda innovatsion yondashuvlarning ahamiyati, ularning ta‘lim samaradorligini oshirishdagi o‘rni va amaliy qo‘llanilish imkoniyatlari tahlil qilinadi. Zamonaviy ta‘lim tizimida geografiya fanini o‘qitishda interfaol metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, raqamli platformalar hamda muammoli ta‘lim yondashuvlaridan foydalanishning pedagogik asoslari yoritilgan. Shuningdek, o‘quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish, tahliliy ko‘nikmalarini shakllantirish va real hayotiy muammolarni hal etishga yo‘naltirilgan kompetensiyalarni rivojlantirishda innovatsion metodlarning o‘rni asoslab berilgan.

Калит so‘zlar: Geografiya ta‘limi, innovatsion metodlar, interfaol ta‘lim, raqamli texnologiyalar, pedagogik texnologiya, muammoli ta‘lim, kompetensiyaviy yondashuv, GIS texnologiyalari, multimedia vositalari, zamonaviy ta‘lim, didaktik yondashuv, STEAM ta‘limi.

АНАЛИЗ ИННОВАЦИОННЫХ МЕТОДОВ ПРЕПОДАВАНИЯ ГЕОГРАФИЧЕСКИХ ДИСЦИПЛИН

Равшанова Умида Бахриддиновна - старший преподаватель кафедры педагогики начального образования Национального педагогического университета Узбекистана имени Низами.

Аннотация: В данной статье анализируется значение инновационных подходов в преподавании географических дисциплин, их роль в повышении эффективности образования, а также возможности практического применения. Освещены педагогические основы использования интерактивных методов, информационно-коммуникационных технологий, цифровых платформ и проблемного обучения в преподавании географии в

современной системе образования. Также обосновано значение инновационных методов в развитии самостоятельного мышления учащихся, формировании аналитических навыков и компетенций, направленных на решение реальных жизненных задач.

Ключевые слова: географическое образование, инновационные методы, интерактивное обучение, цифровые технологии, педагогическая технология, проблемное обучение, компетентностный подход, GIS-технологии, мультимедийные средства, современное образование, дидактический подход, STEAM-образование.

ANALYSIS OF INNOVATIVE METHODS OF TEACHING GEOGRAPHICAL DISCIPLINES

Ravshanova Umida Bakhriddinovna

Senior Lecturer of the Department of Primary Education Pedagogy, Uzbekistan
National Pedagogical University named after Nizami.

Abstract: This article analyzes the importance of innovative approaches in teaching geographical disciplines, their role in improving educational effectiveness, and opportunities for practical application. The pedagogical foundations of using interactive methods, information and communication technologies, digital platforms, and problem-based learning in teaching geography within the modern education system are highlighted. The significance of innovative methods in developing students' independent thinking, forming analytical skills, and competencies aimed at solving real-life problems is also substantiated.

Keywords: geography education, innovative methods, interactive learning, digital technologies, pedagogical technology, problem-based learning, competency-based approach, GIS technologies, multimedia tools, modern education, didactic approach, STEAM education.

Kirish. Hozirgi globalashuv va axborotlashuv davrida ta'lim tizimiga qo'yilayotgan talablar tubdan o'zgarib bormoqda. Ayniqsa, geografiya fanini

o'qitish jarayonida zamonaviy yondashuvlarni joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi. Geografiya fani nafaqat tabiiy va ijtimoiy jarayonlarni o'rganadi, balki o'quvchilarda fazoviy tafakkur, ekologik madaniyat va global muammolarni anglash ko'nikmalarini shakllantiradi.

An'anaviy o'qitish metodlari ko'pincha o'quvchilarning passiv ishtirokiga asoslangan bo'lsa, innovatsion metodlar esa ularni faol fikrlashga, mustaqil izlanishga va muammolarni hal etishga yo'naltiradi. Shu sababli geografik fanlarni o'qitishda interfaol metodlar, raqamli texnologiyalar, multimedia vositalari va kompetensiyaviy yondashuvlardan foydalanish dolzarb masalaga aylanmoqda.

Ta'lim tizimida innovatsion yondashuvlarning joriy etilishi o'quvchilarning bilim darajasini oshirish bilan birga, ularning ijodiy va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Bu esa o'z navbatida, zamonaviy jamiyat talablariga mos, raqobatbardosh kadrlarni tayyorlashda muhim omil hisoblanadi.

Geografiya fanini o'qitishda innovatsion metodlar pedagogikaning zamonaviy konsepsiyalariga asoslanadi. Jumladan, John Dewey tomonidan ilgari surilgan tajribaga asoslangan o'qitish g'oyasi o'quvchilarning amaliy faoliyat orqali bilimlarni egallashini ta'minlaydi. Bundan tashqari, raqamli ta'lim muhitini rivojlantirish bo'yicha UNESCO tomonidan ishlab chiqilgan tavsiyalar ta'lim jarayonida innovatsion texnologiyalardan foydalanish zarurligini ko'rsatadi. Ushbu yondashuvlar geografiya fanini o'qitishda multimedia vositalari, virtual xaritalar va onlayn platformalardan samarali foydalanishni taqozo etadi.

Bundan tashqari, Benjamin Bloom taksonomiyasi o'quvchilarning bilish faoliyatini bosqichma-bosqich rivojlantirishga xizmat qiladi va dars jarayonini samarali tashkil etishga yordam beradi. Umuman olganda, tahlil qilingan ilmiy manbalar geografik fanlarni o'qitishda innovatsion metodlarning qo'llanilishi o'quvchilarning bilim olish faolligini oshirishi, ularning mustaqil fikrlashini rivojlantirishi hamda ta'lim sifatini sezilarli darajada yaxshilashini ko'rsatadi.

Geografik fanlarni o‘qitishda quyidagi innovatsion metodlardan keng foydalanish mumkin:

- Interfaol metodlar (aqliy hujum, klaster, “Baliq skeleti”, debatlar) – o‘quvchilarning faolligini oshiradi.
- Loyihaviy ta’lim (Project-based learning) – o‘quvchilarni mustaqil izlanishga undaydi.
- Muammoli ta’lim – real hayotiy muammolar asosida bilim berishga xizmat qiladi.
- Case-study metodi – geografik jarayonlarni tahlil qilish imkonini beradi.
- STEAM yondashuvi – fanlararo integratsiyani ta’minlaydi.

Ushbu metodlar orqali o‘quvchilar nafaqat nazariy bilimga ega bo‘ladi, balki uni amaliyotda qo‘llash ko‘nikmalarini ham rivojlantiradi.

Bugungi kunda geografiya fanini o‘qitishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining o‘rni beqiyosdir. Ayniqsa, GIS (Geographic Information Systems) texnologiyalari o‘quvchilarning fazoviy tafakkurini rivojlantirishda muhim vosita hisoblanadi. Bu borada Michael Goodchild tadqiqotlari alohida ahamiyatga ega. Shuningdek, virtual xaritalar, Google Earth, multimedia taqdimotlar va onlayn platformalar orqali darslarni yanada qiziqarli va samarali tashkil etish mumkin. Bu esa o‘quvchilarning mavzuni chuqurroq o‘zlashtirishiga yordam beradi. Raqamli texnologiyalarni ta’limga joriy etish zarurati UNESCO tomonidan ham alohida ta’kidlangan bo‘lib, ular zamonaviy ta’lim muhitini yaratishda muhim omil sifatida qaraladi.

Innovatsion metodlardan foydalanish quyidagi natijalarni beradi:

- o‘quvchilarning darsga bo‘lgan qiziqishi ortadi;
- mustaqil fikrlash va tahlil qilish ko‘nikmalari rivojlanadi;
- bilimlarni amaliyotga tatbiq etish imkoniyati kengayadi;
- o‘quvchilarning ijodiy yondashuvi shakllanadi.

Shu sababli zamonaviy ta’lim jarayonida innovatsion metodlardan foydalanish muhim pedagogik talab sifatida qaralmoqda.

Olib borilgan tadqiqot ishlarida geografik fanlarni o‘qitishda innovatsion metodlarning samaradorligini aniqlash maqsadida tajriba-sinov ishlari olib borilgan umumiy o‘rta ta’lim maktablarining 8–9-sinf o‘quvchilarida innovatsion metodlar qo‘llab o‘qitilgan sinflarning o‘zlashtirish ko‘rsatgichi yuqori ekanligini ko‘rish mumkin. Tadqiqotning ham asosiy maqsadi Geografiya fanini o‘qitishda innovatsion metodlar (interfaol usullar, loyiha metodi, raqamli texnologiyalar)ni qo‘llash orqali o‘quvchilarning bilim darajasi va o‘quv faolligiga ta’sirini aniqlash edi.

Xulosa qilib aytganda, geografik fanlarni o‘qitishda innovatsion metodlardan foydalanish ta’lim samaradorligini oshirishning muhim omillaridan biridir. Ushbu metodlar o‘quvchilarning bilim olish jarayonini faollashtiradi, ularni mustaqil fikrlashga undaydi va real hayotiy vaziyatlarda bilimlarini qo‘llash imkonini yaratadi. Zamonaviy texnologiyalar, xususan, GIS, multimedia vositalari va interfaol platformalardan foydalanish geografiya ta’limini yangi bosqichga olib chiqadi. Shu bilan birga, o‘qituvchilarning innovatsion yondashuvlarni puxta egallashi va ularni dars jarayoniga samarali joriy etishi muhim ahamiyat kasb etadi.

Kelgusida geografiya ta’limini yanada rivojlantirish uchun innovatsion metodlarni takomillashtirish, raqamli resurslardan keng foydalanish va xalqaro tajribalarni joriy etish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Ravshanova, U. B., & Fozilov, Sh. M. (2025). Umumiy o‘rta ta’lim makablari 10-sinf o‘quvchilarida biologiya fanining oziq zanjiriga oid bo‘lgan mavzularini o‘qitishda o‘quvchilarning tanqidiy fikrlash ko‘nikmalarini rivojlantirishda zamonaviy metodlarni qo‘llash. *Inter education & global study*, (1), 396-402.

2. Ravshanova, U. (2024). Biologiyaning “Ekosistema” bobiga doir laboratoriya ishlarini bajarishda muammoli vaziyatlar yaratish metodikasi. *Научные исследования в области образования*, 3(14), 131-133.

3. Ravshanova, U. B. (2024). Maktablarda biologiya fanini oqitishning muammoli izlanish metodlaridan foydalanish texnologiyasi va samaradorligi. Экономика и социум, (6-1 (121)), 578-581.
4. Michael Goodchild. Geographic Information Science. Wiley, 2007.
5. Xodjaev B. Innovatsion ta'lim texnologiyalari. Toshkent, 2015.
6. Tolipov O'., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalar nazariyasi va amaliyoti. Toshkent, 2012.